

Grand Hôtel

Pär Eliaeson

Ett hotells arkitektur (fasad, men också interiör) är en mycket viktig del av hotellets framtoning och varumärke. Sveriges finaste hotell Grand Hôtel i Stockholm har länge varit upphöjt relativt ointresserat av detta, högst medvetet om sin suveräna ställning oavsett. Fasaden har varit sjavig och ful, inte så bekymrad över sin look. Innehållet bakom har fått tala för sig själv. Den framtunga verandan med sitt illa formgivna skärmtak och sitt trumpguldglänsande entréparti av eloxerad aluminium har obekymrat skytt det mesta av vad den anrika byggnaden kunnat erbjuda stadsrummet. Men nu har det blivit ändring på detta, hotellet kråmar sig och makear sig som en selfiemodell.

Ett försök att återskapa någonting av tidigare epokers fasadstilar har gjorts med hjälp av Stockholms tidigare stadsarkitekt Per Kallstenius. Stuck i eklektisk 1800-talsstil har hängts upp på fasaden, ny puts på det. Befintligt mittparti och befintliga balkonger har (av konstnadsskäl) sökts att infogas i den nya kompositionen.

Fig. 1 1878

Fig. 2 1903

Fig. 3 1920

Fig. 4 1945

Fig. 5 1952

Fig. 6 1970

Fig. 7 2017

De moderna tilläggen i form av påbyggnad och veranda har självfallet låtits vara kvar, annat hade varit en ekonomisk katastrof. Det finns oftast praktiska hinder för den renodlade och fullständiga rekonstruktionen.

Detta projekt visar hur svårt det är att förhålla sig en befintlig byggnad och dess historia. Att göra en rekonstruktion är i grunden ett omöjligt projekt, det måste man förstå när man väljer att genomföra det. Det går aldrig att återskapa en historisk design som den var, när den landar i en ny samtid är allting förändrat. Gör man rekonstruktionen måste man vara fullt medveten om vad man vill åstadkomma i den nya tiden, att bara vilja neutralt återskapa är omöjligt och vittnar mest om naivitet och lathet.

Det viktigaste att förstå är vilken ursprunglighet man vill återskapa, det finns inga självklarheter där. En första version av en byggnad kan tyckas självklar som ett ursprung, men så enkelt är det sällan. Byggnaden kan ha uppförts på ett sätt som inte stämmer med planerna, på så sätt har aldrig ett originalutförande funnits. I förekommande fall har försök gjorts att återskapa någonting som betraktas som arkitektens ursprungliga vision, då är vi verkligen ute på hal is. Dessa förhållanden avslöjar att allt vi gör är hela tiden en ny design, det finns egentligen ingen rekonstruktion, ingenting autentiskt att återskapa. I vilket fall som helst måste en värdering göras, det är den som vi bygger vår nya design på. Vi måste bestämma själva vad som betraktas som ursprungligt och autentiskt, utan att förledas att tro att det helt och hållet är det.

Ambitionen för Grand Hôtel i det sena 2010-talet har varit att återskapa en fasad som existerade en kort period på 1800-talet. Hotellet stod färdigt 1874 men omdanades kraftigt på 1890-talet vid ett ägarbyte. 1874 års version var en tidstypisk stucktårta med överlastade katalogdekorationer

och grunda stabbiga balkonger, arkitekter bröderna Axel och Hjalmar Kumlien och byggherre Jean-François Régis Cadier. En imponerande byggnad, men föga spirituell och dynamisk. 1890-talets ombyggnad var radikal och har efterlämnat en rad element som fortfarande finns kvar, arkitekter Ludvig Peterson och Ture Stenberg. I en nygotisk komposition tillfogades takkupor och ett resligt mittparti och ytterligare en våning. Smäckra smidesbalkonger lades till som tydliga element för fasadens harmoni och dynamik. Stucken rakades av och diskreta fönsterdekorationer och listverk i ny stil lades till. Som en föregångare till dagens veranda uppstod enklare paviljonger på trottoaren framför några år efter omdaning. 1923 togs Grand Hôtel in i en modern form genom en renovering ledd av Ivar Tengbom. De nygotiska takupbyggnaderna och listverken togs bort och fasaden gavs en ny kulör, trottoarpaviljongen rensades. Men bottenvåningens rusticering och smidesbalkongerna är kvar. Som helhet en mer klassicistisk komposition, med tydliga modernistiska tendenser. Senare uppstod en mer permanent trottoatpaviljong i modernt snitt. Tengboms gestaltning är mycket av det som stått till modern tid, tillsammans med Peterson och Stenbergs balkonger och mittparti. På 1950-talet byggdes en våning på och på 1970-talet tillkom den mer permanenta veranda som finns idag.

Nästa uppslag:
Vänster: Södra Blasieholmshamnen, 1878.
Foto: Johannes Jaeger, bildkälla: Stockholms stadsmuseum.
Höger: Blasieholmskajen, 1901.
Okänd fotograf, Sjöhistoriska museet.
Under: Panorama över Blasieholmen.
Foto: Peter Haas, bildkälla: Wikimedia Commons.

Det aktuella valet att återskapa 1800-talsutseendet kan diskuteras. Det är uppenbart att det grundar sig på ett (misstiktat) krav på autenticitet. Problemet med valet är att det särskiljer en version som arkitektoniskt är mindre bra. Peterson och Stenbergs version har betydligt högre verkshöjd och kvalitet och betydande element i den har bevarats till nutid. Just att infoga dessa element – balkonger och mittparti – i den nya kompositionen har visat sig vara vanskligt. Mittpartiet i natursten ser numera inträngt och malplacerat ut. Mötet med omgivande nya dekorationer är i egentligen ogestaltat. Smidesbalkongerna krockar med stuckdekorationernas system på ett sätt som upphäver den inre logiken i systemets tektonik och gör att det inte upplevs trovärdigt, fasaden rämnar. Ett märkligt val för fasadens komposition har också gjorts, att accentuera den ursprungliga byggnadshöjden trots att ytterligare två våningar har tillkommit under årens lopp. Man har i och med detta själva skapat ett mycket svårbemästrat problem som man sedan inte tar om hand på ett övertygande sätt. Fasadens helhet går aldrig ihop, alltför många estetiska system och formmässiga tendenser strävar åt olika håll.

Kontexten gör det inte heller lätt att infoga en ny fasad i 1800-talsstil i Södra Blasieholmshamnens galleri. Speciellt svårt är det när närmsta grannen är Bolinderska palatset, ett mästerverk av Helgo Zettervall från 1877. Bolinderska palatsets fasad har allting som den nya hotellfasaden inte har: stark och konsekvent komposition, omsorgsfulla och förtroendeingivande detaljer, vackra och välproportionerade delar i en harmonisk helhet.

Kulören på hotellets nya putsfasad har varit föremål för speciell komplikation. Den ändrades under byggets gång och har nu landat i en gulaktig kulör. Det kulörmässiga mötet med mittpartiets natursten och takets koppargrönhet övertygar inte. Mot omgivande Bolinders palats och Fer-

senska palatset blir sammanhanget oklart, varken en övertygande kontextualitet eller en kontrast uppstår. Och i sig självt känns den gula kulören mest av allt artificiell och stickande, den skänker inte sin mur någon trovärdighet och pregnans.

Grand Hôtels nuvarande ägare har med sin senaste renovering visat att dom har en bit kvar till sina föregångares kompetens som byggherrar. Om det påverkar hotellets varumärke märkbart återstår att se. Den tidigare fasaden hade någonting av excentrisk överklassherre i röda strumpor över sig. En uppenbarlig ickemodernitet i modernistisk skrud, högaktningsfullt struntande i sin omgivning men högst medveten om sitt värde. Den nya fasaden är mer uppenbart smaklös och något ängslig i sin tententiösa historiserande inställsamhet. ■

Grand Hôtel, ny fasad.

Nya pilastrar möter befintligt mittparti i natursten i olika fasadliv, klumpigt och utan dynamisk relation eller vacker förmedling. Fris kolliderar med balkong oförmedlat och stunt, illusionen av en kraftfull fris och fasadens plasticitet rämnar brutalt till en ihålig dekor.

Balkong vilar på stympat arkitravmotiv som inte tektoniskt trovärdigt bär balkong.

Balkong vilar (inte) på stympade konsoler, underliggande fönstermotiv likaså stympat och därmed meningslöst.

Foto: Pär Eliaeson

Vänster: Grand Hôtel, ny fasad.

Arkitekt: Per Kallstenius.

Höger: Bolinderska palatset, ursprunglig fasad.

Arkitekt: Helgo Zettervall.

Total klasskillnad!

Foto: Pär Eliaeson

